

Bobby McFerrin: Vtipný kormidelník mezi souostrovími

Může nám to připadat jako ona příslovečná houska na krámě: když už je jednou někdo talentovaný muzikant, proč by se nemohl bez karambolů a se ctí pohybovat nejen mezi žánry, ale přímo mezi celými hudebními souostrovími – populární a vážnou hudbou. Pokud ovšem tuto úvahu budeme chtít doplnit konkrétními jmény, řádně se zapotíme. Gershwin, Bernstein, Zappa, Jarrett... Ale kdo další? Přece Bobby McFerrin!

Je to skutečný hudební fenomén, největší hvězda současného jazzového zpěvu a vysoce respektovaný dirigent symfonických orchestrů. Svě jazzové hudební kořeny dokázal přetavit v naprostou originalitu a nadžánrovost spojenou s bezmeznou tvůrčí svobodou. Jen tak mimochodem nazpíval jeden z největších popmuzikálních hitů 80. let – Don't Worry, Be Happy – jenž jej dodnes živí. A už jako světová pěvecká hvězda si jako by ze dne na den dokázal vybudovat značné renomé mezi současnými klasickými dirigenty. S otevřenou náručí jej vítají všechna symfonická tělesa včetně těch planetárně nejproslulejších. Srovnatelnou osobnost tohoto typu asi současná hudba skutečně nemá.

Od klarinetu k hlasivkám

Bobby McFerrin se narodil v New Yorku v roce 1950. Oba rodiče se živil jako pěvci v oblasti klasické hudby, otec Robert se dokonce stal prvním afroamerickým sólistou Metropolitní opery. Bobby studoval hru na klarinet a piano, později i skladbu

a instrumentaci. V 70. letech se živil jako pianista, jezdil po turné a hrál v různých klubových kapelách v Los Angeles.

V sedmadvaceti letech se rozhodl k zásadnímu kroku své kariéry: opustil jazzové piano a plně se obrátil ke zpěvu. V roce 1978 začal zpívat se skupinou Astral Project v New Orleans a podnikl turné s legendárním jazzovým vokalistou Jonem Hendricksem, který je spolu s hlasovým progresivistou Alem Jarreauem jedním z nejčastěji citovaných „kmostrů“ McFerrinova přístupu ke zpěvu. Nicméně: „Když jsem poznal, že mým pravým nástrojem je hlas, záměrně jsem asi na dva roky přestal poslouchat jakékoli zpěváky a zpěvačky. Tehdy jsem vnímal vlastně jen sebe a úplně jsem se odřízl od všech, od Ala Jarreaua i Jona Hendrickse. Teprve když jsem si uvědomil, co chci jako zpěvák dělat, mohl jsem zase poslouchat ostatní,“ říká s odstupem.

Charizma a smysl pro humor

Oním nalezením vlastní cesty byl – v té době neslychaný! – zpěv bez další-

ho hudebního doprovodu. McFerrin tím vlastně popřel hudební zvyklosti dosud zavedené zdaleka nejen v jazzu. Zatímco princip nahrávání desek, kdy si vokalista může ve studiu do jednotlivých stop nazpívat několik partů přes sebe (včetně napodobování hudebních nástrojů, tedy toho, čemu dnešní mladá hiphopová generace říká beat box a čeho je McFerrin vlastně průkopníkem, aniž by to většina soudobých raperů tušila) nepředstavuje žádný problém, při sólovém koncertování bylo zatím vystoupení jen jediného zpěváka zatraceným oříškem. Ten Bobby McFerrin snadno rozlouskl: nejen díky udivující hlasové technice a rozsahu čtyř oktáv, ale zejména prostřednictvím přirozenosti, charizmatu, smyslu pro humor a také schopností zatahnout do hry publikum.

V roce 1982 vydal své debutové, „bezejmenné“ album, krátce nato vyrazil na první koncertní turné do Evropy. Publikum bylo jeho koncerty nejdřív poněkud vyvedeno z míry, postupně však převládlo nadšení. Z živých nahrávek

Přirozenost, charizma,
smysl pro humor, schopnost zatahnout
publikum do hry...

koncertů vzniklo druhé album s názvem Voice. Deník Los Angeles Times zpěvákovo snažení glosoval následovně: „Snad nejcennějším McFerrinovým darem publiku je to, že své posluchače proměňuje z pouhých diváků v přímé účastníky slavnosti: koncertní sál se stává hřištěm, prostorem pro radost...“

Hit jen tak mimochodem

Zásadní zlom v McFerrinově kariéře nastal roku 1988, kdy vydal jako poctu hudbě 60. let album Simple Pleasures. Objevila se na něm hravá písnička Don't Worry, Be Happy, jež vzápětí získala tři ceny Grammy v kategoriích Nahrávka roku, Píseň roku a Nejlepší vokální interpretace populární písně.

Z písně se stal hit, jehož potenciál daleko překročil jazzové ghetto a dodnes je k slyšení ve vysílání rozhlasových stanic celého světa. „Strašně mě to překvapilo,“ vzpomíná McFerrin. „A ještě dnes mi ta nahrávka vynáší! Což je skvělé, moje děti díky tomu dostávají dobré vzdělání. Tehdy mě to překvapilo už proto, že jsem nebyl druhem umělce, který chce vyrobít hit. Don't Worry, Be Happy jsem napsal strašně rychle, asi během hodiny, a ihned se to nahrálo. Ani jsem písničku nijak sám nezkoušel propagovat, nevyrazil jsem s ní hned na koncertní šňůru. Ona se prostě prosadila sama od sebe.“

Nová výzva

V roce 1988 si Bobby McFerrin poprvé zazpíval v nejprestižnějším americkém koncertním sále Carnegie Hall, což jeho pověst fenomenálního hudebníka jen potvrdilo a otevřelo mu cestu k pomyslnému obsazení dalšího „hudebního ostrova“: k dirigování klasické hudby. Vedle Leonarda Bernsteina jej učili Gustav Meier nebo Seiji Ozawa. Příležitost dostal v roce 1990 – řídil sanfranciský symfonický orchestr. V roce 1994 byl jmenován uměleckým vedoucím tělesa St. Paul Chamber Orchestra, s nímž

poprvé jako dirigent vydal album Paper Music. Od té doby spolupracoval s celou řadou renomovaných orchestrů, například s Chicagským symfonickým orchestrem, Clevelandským orchestrem, Newyorskou a Filadelfskou filharmonií, lipským Gewandhausorchestra nebo Vídeňskou filharmonií.

Jindy poněkud elitářská vážnohudební kritika nad jeho výkony obvykle nešetří nadšením: „Mnozí interpreti, mezi nimi i opravdu slavní instrumentalisté, zkoušejí štěstí u dirigentského pultíku, ne všichni však jsou při předávání svých hudebních nápadů pomocí taktovky úspěšní. McFerrin je jedním z těch, jimž se to daří. Je hudebníkem zasluhujícím uznání i proto, že k sobě dokáže připoutat pozornost publika, což z něho činí přesně onen typ interpreta, který dnes v klasické hudbě velmi naléhavě potřebujeme.“

Životní zážitek

V květnu roku 2008 poprvé Bobby McFerrin koncertoval v České republice, dva dny po sobě zaplnil pražské Kongresové centrum a sklídl ovace nejen za sólové výkony, ale i za improvizované spolupráce s několika českými hudebníky, kteří mu zdatně sekundovali: jako třeba Dan Bárta, kvarteto Clarinet Factory nebo chlapecký sbor Boni Pueri. „Fascinující není jen jeho zpěv, tedy jeho technika a muzikalita, ale také charisma a v neposlední řadě smysl pro humor, který probleskuje i okamžiky toho nejhlubšího soustředění. Setkání s takovou osobností patří vždy k životním zážitkům,“ zhodnotil oba koncerty jeden z českých recenzentů.

Uzavírat účet bez hostinského je vždycky poněkud riskantní, ale v tomto případě se na tento led klidně můžeme pustit. Vůbec totiž není tenký. Koncerty Bobbyho McFerrina v Praze 22. dubna a o dva dny později v Ostravě budou beze vší pochyby výjimečnými hudebními svátky. ■ KONGRESOVÉ CENTRUM, PRAHA, 22. 4., ČEZ ARÉNA, OSTRAVA, 24. 4.